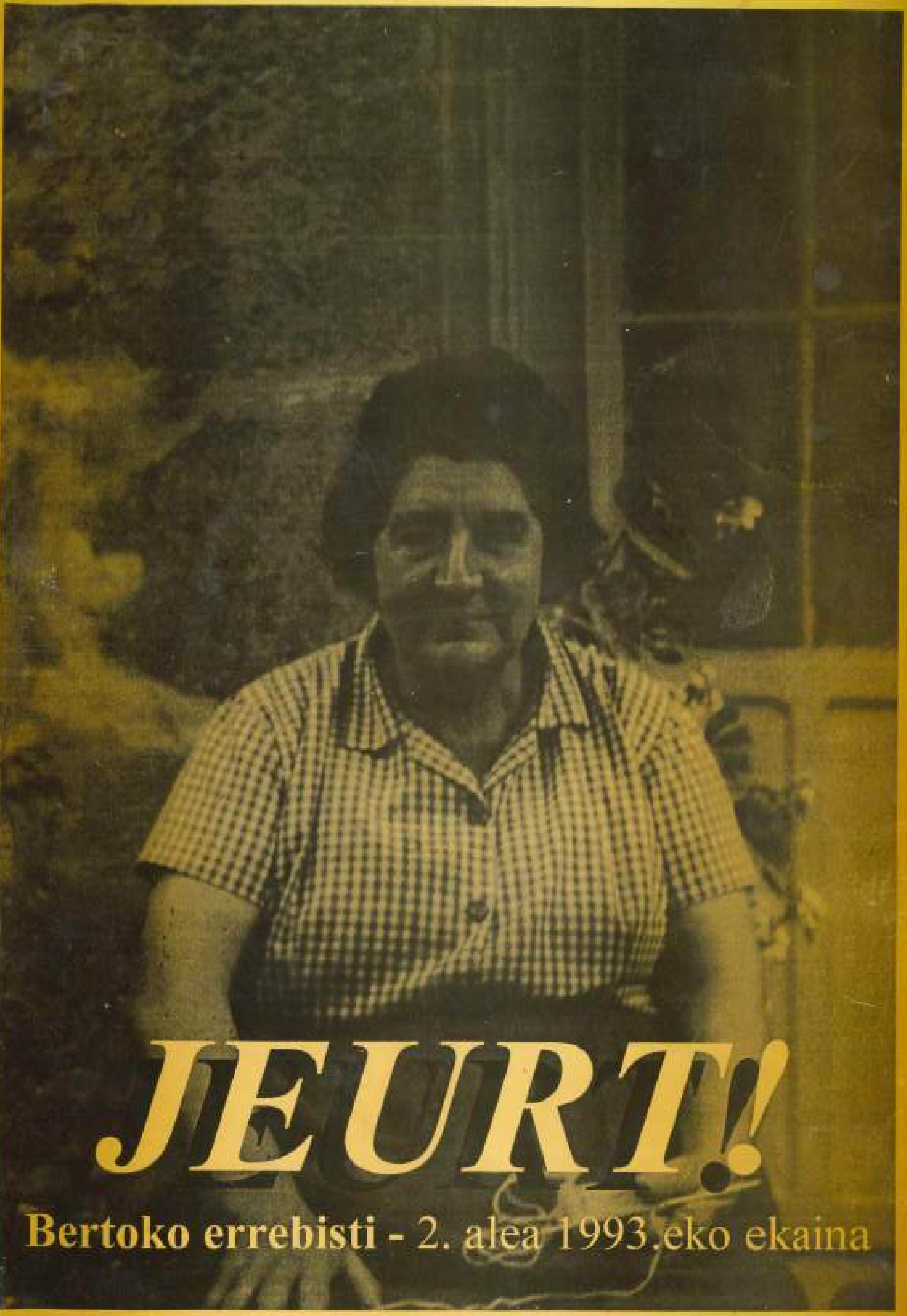

JEURT!

Bertoko errebisti - 2. alea 1993.eko ekaina

AURKIBIDEA

Jeurtl bertoko errebisti 2
Mankomunazgoak hamar urte 2
Editoriala 3
Gasa 3
Herrietako informazioa 3
Piraguan Lean behera 4
Udal elebakarren eguna 5
Felisagaz elkarrizketa 6-7
Ipuina 8
Deituren jatorria 9
Erreformaz 10-11
Sendabedarrak 11
Tomasegaz elkarrizketa 12-13
Posturak 14
Eritziak 15
Umeen eguna Gizaburun 16
Santi Zabala 17
Plataforma errurala: baserriaren aldeko tresna barria 18
Geu geutara 19

Azala: Felisa Rementeria
Kontrazala: Jaioko baserria
Argazkiak: Fidel, Bittor, Maribi...
Makatazioa:
Inprenta: fasprint-GERNIKA

JEURT!

BERTOKO ERREBISTI

Amoroton badogu laguntzaile bat baina, lagun gehiago falta da herri horren parte hartzea handiagoa izan daiten; Mendexan be badugu beste bat baina lagun gehiago behar da, bestelan, lagun bakarrak gehien eginda be, gatx izaten dau eta asko egiten. Aulesti, Gizaburu eta Munitibarren bagabiz, lagun soberarik barik, tira!.

Errebista hau egiten zeuk be hartu zengike parte; kanta politen bat, antxinako bertsoak, zaharrei entzundako pasadizuak, nonori gertatutakoak, zeuk idazten dituzun ipuinak, poesiak, egoera sozialari buruzko pentsakizunak, eguneroko bizitzan dituzun arazoak zein pozak, baserriko kontuak (basoei buruzkoak, pinuaren prezioa, esnea, okelea,...), kalekoak, transporte publikoa, osasun gorabeherak,... zer ez! burura jatortzun edozer, eskribidu orri baten eta bialdu, geu arduratuko gara hori errebistan ipinteagaz; hori bai, izena zein ezizenagaz firmatu zengike baina esaten dozunaren erantzukizuna zeurea da eta errebistea eratzen dogunok jakin egin behar dogu nor zaren. Seguru gagoz badozuna zertesanik eta guztioi interesetan jakona entzutea!

Maribi Unamuno
Marian Mallea

Mankomunazgoak hamar urte

Lea Ibarreko Mankomunazgoak hamar urte betetzen dituela eta bera izanik, kultura batzordearen bitartez, aldizkari hau egiteko behar den dirutaren iturri bakarra, pentsatu dugu, ez digula kalterik egingo bere funtzionamenduaren nondik norakoak, azaletik izanda ere, ezagutaraztea. Bertara jo dugu eta hona hemen eman diguten informazioa.

1.982ko uztailean, udalerri-udal estatutuak onartu ondoren, 1.983ko uztailaren lehenean egin zen mankomunazgoaren konstituzio bilera. Aurretik koordinakunde legez funtzionatzen zuen, helburu nagusi bi hauekin: bata Ibaiaren zona industriala sortu eta bestea udal kostuak murriztu.

Lehenengo urteetan Oiz-mika Industrialdea S.A. bultzatu zen, zabor karrikoa ematea eta zabor bilketa eta erretura zerbitzuak eratu ziren; udal guztientzako arkitektu bat kontratatu eta Ongizate Zerbitzua jarri zen martxan. Ondorengo urteetan bost herrietako kontabilitate, nomina eta fakturazioak mekanizatu ziren.

1.992.ean Zabor bilketa auzoetara zabaldu eta traste zaharrak batzen hasi zen.

Sortu zenetik hauexek izan dira Lea Ibarreko Mankomunazgoaren lehendakariak: Sabin Kortabitarte, garai haretan Aulestiko zinegotzi, ondoren Tomas Aspiazu, Amorotoko zinegotzi sasoi haretan eta gaur egun Jabier Goikoetxea, Gizaburuagako alkate dena.

Gaur egungo pertsonala hauexek osatzen dute: idazkari, administrari, gizarte laguntzaile, zabor biltzaile bi eta etxebizitzako laguntzaileek. Egitura, edo beste modu baten esanda, agintea banatzeko modua, ondorengoa da: Lehenengo Batzar Nagusia dago, bost udalerrietako alkate-zinegotziek osatzen dute (33 lagunek) eta urtean hiru-lau bider batzen da. Hurrengo Gobernu batzordea, hamar lagunek osatzen dute, udalerri bakoitzeko bik, bost alkate barne direla. Azkenik, Lehendakaria, lehen esan den legez, 1.991tik Jabier Goikoetxea Murelaga.

Mankomunazgoan bost lan batzorde edo arlotan banatzen dira egitekoak: Barne arazoetarako batzordea, Lea Artibaiko Mankomunazgoarekiko harremanez arduratzen dena; Ongizate batzordea; Hirigintzakoa; Baserriari buruzkoa, auzobideen erabilpenaz, zuhaitzen landaketen ordenantzaz eta abarrez arduratzen dena, eta bostgarrena Kulturako batzordea.

Aurrekontuetara joz esan behar da zati bat Aldundiak ipinten duela eta bestea Udalek. Esate baterako, 1.992koa 43.375.000 pezetatakoa izan zen. Udalek kopuru honetatik 25.330.000 pezeta jarri behar izan zuten; kopuru honen %30 bost herrien artean zati berdinetan ordaintzen da; gainerako %70a biztanlegoaren arabera zatitzen da; dena dela, zerbitzu batzuk orokorrak dira eta etxebizitza zerbitzua edo zaborbiltzea erabileraren araberakoak dira.

Amaitzeko esango dugu hasieran egoitza Olesako eskoletxean zegoela eta 1.984tik hona Gizaburuagan aurkitzen dala, Lea ibarraren zentru geografikoa bertan dalako

Editoriala

"Hasiak egina diradi, eginak urregorri" euskal esakera zaharra jatorku burura *JEURT!* bertoko errebista honen bigarren numeroa jentartera ataratekoan gabizanean; Hor, esakera horretan, argi eta garbi ikusten dira atal bi: lehenengoa da guretzat ondino balioko: "Hasiak egina diradi", hasi ezkero, geldi-geldi baino ezpada be egin egiten da eta; bigarren atala ezin dogu geuretzat hartu, beste gauza batzuen artean, errebista hau birritan baino ez dogulako egin, orduan bat, ondino behinipein ez da urregorririk, baina, zigur izango dauena denporeagaz fruttu onik!; horretxek, zigurtasun horrek, leiduten dozuela jakiteak emoten deusku hirugarrena prestetan hasteko; zeuek irakurleok leiduten dozuen artean, guk geure inguru honetako pasadizu, ipuin, pertsonaia entzutetsu eta handik harako barriketa interesgarri batzeari ekingo deutsegu. Urrengora arte!

Maribi Unamuno
Marian Mallea

JEURT! **Lea ibarreko Udalen Mankomunazgoaren diru laguntzaz**

gasa Angizko parajean hardinaako teare luze bat gora gora, bertan egozan pinuak ipurdian jota eta zemento zuri-zurizko lauza handia ikusten dituzuenean hadakizue zer dan: GASA. (Hau ipuin hau hurrengo *JEURT!*ean kontatuko dogu.)

Hurrengoan

HERRIETAKO INFORMAZIOA

AULESTI

- Udal Elebakarren Eguna ospatu zan 1992ko Urrieren 25an. Eguna aproposa izan zan eguraldi, ekitaldi, giro eta jendearen aldetik.

Santa Ageda kantatuz, eskolaumeek Narea, Zubero, Iberrola eta kale inguruan ibili ziren zezeilaren 5ean.

- "Tann Tann Show" talde bergararrak marionetekin egindako bertsda dotorea aurkeztu eban zezeilean, lagun ugari batu zan bertara: munitibartar eta gizaburutarren batzuk be etorri ziren. Kultur Elkartea izan zan ekitaldi hau eratzeaz arduratu zana.

Guraso Elkarteak, igaz lez aurten be, martxo sapatu domeka guztietarako tango, rokanrol eta antzerako dantzen ikastaroa antolatu dau. Ordaindu ikasleak zati bat eta Elkarteak bestea.

- Martxo, Apirila eta Maiatzerako ioga ikastaroa eratu dau Guraso Elkarteak: zein egunetan, zein ordutan eta holako datuak bertara joan nahia agertzen dabenen artean erabagiko dira.

MUNITIBAR

- Gabonetako kontzertuak, Abenduaren 27an. Itsas soinua eta Amadeus Kamara orkesta elizan eta batera frontoian zaldi eta asto probak. Ugaritasuna lakorik ez dagoela esaten da beti eta...

- San Bizentez, azken lau urteotan egiten dan lez, gaueko jaialdia egin zan, hotsa itzela, baina jairik ez inguruetan edo eta jendeak umore ona erakutsi eban.

- Aurtengo gabonetatik hona Munitibarko andrai egin behar jake aparteko aipamena. Gabonetan batu ziren lehenengoz abendua kantetako. Olentzeroagaz batera.

Hurrengo Santa Ageda bezperan izan zan; kopla kantetan ibilduko ziren hogeitazak andra.

Inauterietako martitzenean be batu ziren, baina orraingoa afari-merienda egiteko. Ondamendiko taberna bete eginda itxi be egin eben eta. Aurrerantzean mozorrotzeko eta jaiari ekiteko prest dagozela esan eben. Lehen be entzunda geunkean baina bai, Munitibarren andrak nagusi!

- Oraingo deia barri bat hilabete hasi zan elizaren lokaletan, "saloia" izenaz ezagutzen dogun lekuan. Marian Peauriak gidatuta gimnasia egiten. Lehengo hilabetean egunero (sapatu, domekak ezik), eta hasieraz ezkero astean lau bider.

Munitibarren aspaldion zeozer egiteko gogoa dagoela begitantzen jaku baina beti lez lokal falta nabarmena da, udalak ez dauka bat bera be eta... Noizko konpondu ko ete da?

Piraguan Lea behera

Lea ibaiu behera piraguan.

Egunez baten arrankaritan zabiltzala, gainetik metro biko arrain handi batek salto egiten badeutsu, ez bildurtu, Lekeitiarrak DZANGADAKA dira eta.

Duela urte pare bat, Lekeition piraguaz ibiltzea gustokoa genuen lagun talde bat elkartu ginen eta "Dzanga" piragua elkartea sortu ere bai. Hainbat ekintzatan aritzen gara: ozatoak harrapatzen, moilatik behera saltoak egiten, txitsarrotan, erreketan eta abar.

Gaurko lerroetan oso gustokoa dugun ihardunari ekingo diogu: Lea erreka jeistea.

Goizeko bederatziras dira, eta loguraak (agian atzoko zerbezak ere) ez digu begiak ondo zabaltzen uzten. Isuatzako handartzako lokalean batu gara. Hau beharrezko den materiala kargatu eta Bereinoiarturz jo dugu. Kotxe gainean daramatzagu piraguak eta arraunak lotuta. Maleteruan, aldiz, kubrebañerasz (erdi goma, erdi faja antzekoa), gomazkoa, ontziaren barruan urik sar ez dadin erabiltzen duguna), txaleko bana eta baita kaskoa ere. Bertan gomazko trajea eta uretarako oinetakoak jantzi eta kotxe pare baten kargatu dugu materiale guztia.

Lehenengo eta behin, Oletara joan gara, errekak zenbat ur dakarren neurtzen duen neurgailua ikusteko. Orduan jakingo dugu erreka jeitsi ahal den ala ez. Laurik seira bitartean dagoenean jeitsi daiteke erreka. (Gutxiagorekin ez, hondoko harriak jotzen ditugulako, ezta gehiagorekin ere, saltatu beharreko presak arriskutsuegiak gerta daitezkeelako. Oso garrantzitsua da hau).

Ondo begiratu beharra

Suertea dago, bost eta erdi. Goazen ba Okamikara. Bertan, Bengoleako presan sartu gara uretan eta hantxe hasiko dugu txangoa. Handik bostehun bat metrotara Errotaburuko presa daukagu. Ondo begiratu behar da saltatu aurretik, postis ikusten ez den oztoporen batek izorra bait dieziguke txangoa. Libre dago. Karrerilla pixkat hartu eta... EUP! saltoa egina dago. Kontuz ibili behar da, ahal dezak eta hurrenen saltatuz, presa azpiko ur zurrunbiloa arriskutsua bait da, eta bertan harrapatua geratzeak ataboren bat sor dezakeelako.

Handik gutxira zementuzko zubi txikia pasatu behar da. Ur gutxi dagoenean azpitik egin daiteke, baina normalean uretatik irten beharra dago.

Pixka bat beranduago Ereza-Errotako presa dugu. Ezker aldetik saltatu behar da honako hau. Handienetarikoa da, lau bat metro bait ditu. Ur lasaietan zehar goaz gero, eta Lariz-Oletako presara heltzen gara. Hau ez dago inolaz ere saltatzerik. Tamalez, ez du behar besteko dzingorik, (bestela galdetu Pekasi nola apurtu zuen piragua lehenengoz saltatu zuenean).

Aurrera egin eta Larriznuzatik pasatuz, Antzerrotako presara heltzen gara. Erdi apurtuta dago, eta ur guztia erdierditik jeisten da, itzelezko indarrez. Kontuz ibili beharrezkoa da, ur zurrunbiloa handia delako.

Arriskuak Oleta aurretik

Hurrengo biak Bolukoa eta Errotaburu-beñekoa, bereziak dira. Arraimak igo daitezen ranpa antzerakoak dituzte ezkerraldean, eta nahi izanez gero bertatik jeitsi daiteke — baina kontuz! Erraz ematen da buelta, eta ura hotza da!.

Oletara helduko gara laster. Bertan dago presarik txikiena baina traidoreena. Akinarreta edo Ametzetakoa dugu bera. Berak dauka "rebujo" edo zurrunbilorik handiena, eta ahalda handian pasatu behar da.

Oleta pasatu eta handik kilometro batera edo bukatuko da txangoa. Olaldeko presan. Hau da agian beldurgarriena, eta ziur ez egotekotan hobe ez saltatu. Duela hile pare bat lau lagun atera zituzten bertatik Ertzainek, susto ederra hartuta, zodiak baten jeisten zutenean erreka.

Txangoa ederra izan da, eta hurrengoan Aulestitik eta baita Munitibarretik ere jeitsiko gara Lea errekan zehar, Bizkaian dagoen errekarik garbienetarikoan zehar ...baina itsuen erresuman ...ez da txikia bertan botata dagoen zabor, plastiko eta zikinkeri piloa. Saia gaitezen, ba, erreka hau garbi zaintzen halako "abenturak" sarri burutu ditzagun.

DZANGA

Udal elebakarren eguna Aulestin

Udal Elebakarren mugimendu honen hasierara begiratuz, zera esatetik abiatu beharko geunke. 1988 urtean "Euskal Herrian Euskaraz" izeneko erakundeak, berbetaz euskaldunak ziren hainbat herritako Udaletxetan, mozio bat aurkeztu eban. Mozio harek Herri Euskaldunetako Udaletxeetan euskaraz lan egitea propozatzen eban.

Helburuen artean bat zan kalean jenteak erabilen hizkuntzea bera izatea instituzioetan erabilten zana; honen ondorio zuzena euskereak be bere leku zehatzak izatea litzake.

Aulesti izan zan mozio hau onartu eban lehenengoetarikoa, 1988ko Abenduaren 12an hain zuzen be. Urrengo urtean 27 ziren mozioa onartu ebenak. Euskaldunon aldeko mozio hau onartu daben herri guztiek ezaugarri bardin bat dabe gitxienez eta zera da, bertako bizilagunen ehuneko larogetabosta edo handik gora euskalduna dala.

1991.urtean ospatu zan bigarrenez jaiegun hau, Aizarnazabalen (Gipuzkoan), eta bertan UEMA (Udalerri Elebakarren Mankomunazgoa sortu zan).

1992.ean, aurten, Aulestin (Bizkaian) izan dogu, oraindik oraintsu, Urriaren 25ean.

Umorea izan zen nagusi Aulestiko ospakizunetan.

Berbeta bardina daukeen herriek eta herritarren batzar handia dala jaiegun hau esango geunke. Aurrekoetan legez aurten be lagun mordoa ibili zan goizetik gabera, euskaldunak eta kanpotarren batzuk be bai tartean.

Hain zuzen Lovaina eta Liejako Unibertsitateetako Irakasle pare bat be hemen izan zan, Txillardegi jaunagaz batera etorrita.

Euregana hurreratu ginen, egun honi zer eritzen jakin nahirik eta baikor agertu jakusan; euskaldunok holan batzea gauza handitzat joten eben; euren ustez euskerea bizi da eta aurrera doa, bost urte ei dira Euskal Herrira noizean behin etorten direla eta bai, aurrera doalako ustea behin eta barrido esan eben: "Haulako lurralde elebakarretan, normala hizkera euskera izatea da." esan zuten,... geu be holan dalakoan gabiz.

M. Unamuno Garate.

Aulestira hurbildu ziren guztiek kantatu zituzten kopla hauek

Por el rio Nervion
pasaba una gabarra...
Rumbala, rumbala, rum
ze karajo ete da
"UDAL ELEBAKARRA?"
Rumbala rumbala, rum
la rumba del cañon.

Los sinco bilbainitos
gatoz Aulestiara,
Rumbala, ...
disiendo con orgullo:
"gu euskaldunak gara".

Zertarako vascuence
erdera da nahikua
Rumbala, ...
txapel baltza buruan
ta soinean kaikua.

Robotikan garaian
euskara da "demodé"
Rumbala, ...
Buesari jarraitzea
izango dogu hobe.

La amatxu de Begoña
eta gure Athletic
Rumbala, ...
gauza bi hoiek daude
euskararen gainetik.

Con cansiones bonitas
ez al dogu nahikoa?
Rumbala, ...
hemen pasatzen dena
"EZ AL DA ARRAROA?"

Euskara ikasteko
ez dago fundamento.
Rumbala, ...
No me quiteis el chollo
en el ayuntamiento.

Vascuences Europan
geratuko da labur
Rumbala, ...
nahikoa jakitea
"egunon" eta "agur".

Akabo Peña eta
berdin Andoni Egaña.
Rumbala, ...
Gure parekoa da
only Lola de España.

EGUNKARIA dela
ta horrenbeste pote!,
Rumbala, ...
Askoz hobeagoa zen
La Gaceta del Norte.

Aitorren hizkuntza da
hizkuntz guztien ama.
Rumbala, ...
Umetan ikasita
gero ahazuten dana.

Hobe dugu zaintzea
euskaldunen arraza.
Rumbala, ...
Los tomates de Deusto
ta Aulestiko gasa

Ze elebakar eta
ze elebakar ondo!.
Rumbala, ...
Hablando en cristiano se
entiende todo el mundo.

Pozik diñogu agur
nahiz ta Athletic galdu
Rumbala, ...
ingelesa ikasiz
bilinguoak zabaldu!.

Aulesti, 1.992-X-25

Felisa Rementeria. Aulestin bizi dan Munitibartarra

Saltzen saltzen bizitza irabazten

Izen abizenak?
Felisa Rementeria Uriarte.

Noiz eta nun jaio zinen? Zenbat neba arreba zinien?
1.915eko zezeilaren 21ean. Munitibarko Madarieta baserrian. Sei neba-arreba gitzen, baina bat hilda dago.

Ezkondua?
Bai, alarguna. Alaba bi dittut, nahiko dire horreek.

Zelan eta noiz hasi zinen erregatera?
Beharrizanak eragiten dittu horreek; hogei urtegaz behiarpein ibiltten nintzen. Jose Lemo tratanteagaz ibiltten nintzen; indabak erosten Omara joaten nintzen, Goiñebarrena, Etxebarrira, Seinkera, eta...
Munittibarren indabea asko egoan sasoi haretan; etxe askok mila kilo saltzen zittuen urtean. Sagarrak eta atarpetan neban guztia erosten neban.

Zelan moldetun zinen jeneroa erabiltteko?
Saltzen joaten nintzenean astoagaz ibiltten nintzen, baina neuk ez neuken lez, auzoko batek isten eusten zerozer ordainduta.

Asko ordaintzen zenduan astoagaitik?
Jende ona egoan lez, asko ez. Aulestiko Lopen baserrian be, izten eusten ezer ordaindu barik; dirua non egoan ba?

Dendaria be izan zinen, ezta?
Bai. Aulestira joan nintzen orain dala hogetahamairu urte, eta dendea traspasoan egoen: dirurik ez neuken lez zorrean hartu neban, bateri eskatu neutsen kontsejoa, eta hauxe esan eusten: "Inoiz bildur barik, hiri eustene ezer kenduko ta; ezer esiekenei etzene kearzen eta; giltxiagas esas eturriko atzera".

Denda hartzerakoan itzi egin zenduan erregatera ofizioa?
Ez, astoagaz joaten nintzen Munittibarrera jeneroa ereaten. Janaririk ez neban erosten; dirua emoteko moduko gauzak, arropak batez be. Ahal nebana saltzen neban eta hurrengorako enkargoak hartzen nittuen.

Zer saltzen zenduan dendan?
Lehenengo etorri nintzenean aspirinak be saltzen ziren, gero galazo egin eben, saldu ba lapiko presinokoa, ezkontzeko moduko arkondarak, janaria, dana... Behin baten, ezkontzera joiala, bizerra kentzen odol tantak jausi jakozan arkondarara eta bat dator kotxea hartuta galdu

gordean ea arkondarank dagoen preguntez. Baietz eranczun eta atara neutsen, numeroa be berak behar eban lakoa egotea subertatu zan. Prezioa preguntau eusten eta esan neutsenean hauxe erantzun hau emon eusten: "Neuk eukiotana laku da, bakarrik soser merketxuane".

Konpetentzia handia egoen?
Baa, nik ez neuken konpetentziaren bildurrik. Goizean sasoiz zabaltzen neban dendea eta gabera arte egoten nintzen

Supermerkatu eta denda txikien arteko arazoari buruz, ze eritzi dozu?
Orain denda txikiekin ez dago negoziorik; nire ustez herri handitxoagoetan denda txikiak desagertu egingo dira.

Telefonista be izan zinen ezta?
Bai, bederatzi urtean ibili nintzen. badira hamazazpi bat urte itzi nebala; behar asko emoten eban gauzea zan lez, gogo asko behar zan; ez egoen gaurregun lako telefonorik.

Bakarrik zinen lan horreetan?
Ez, nire alaba Rosariok laguntzen eusten, eta hau ezkondu ta gero nire alaba gazteak. Dendari eta telefonista ibiltten ginen, atrapetan ebanak atrapetan ebana.

Entzun dogu jokoan be afizionatua zareala.
Jokoan bai. Munitibarren gogor egitten gendun, musean nahiz tutean jakin ezebez baina egin danak.

Ezer jokatzen zenduen?
Dirurik eta holakorik ez; batzutan kuartilo bat arda jokatzen gendun; hantxe egiten genduzan ordu bete edo bi jokoan. Inoiz, hasi eguerdi ostean eta geizeko hirurak arte be egon ginen; etxera joan eta biharamonean Gernikako plazara joateko zazpiretan jagi behar; han be beharra amaittu ta gero jokoan egiten gendun.

Ez zan arraroa andrazkoak musean aritzea?
Bai, han andrazkoak ez eben musean egiten. briskan egiten eben. Hamaiketxu bider egin gendun

Felisa, Benidorrera abiatu aurretik.

musean Mari Txominekok eta nik. beti gizonezkoen kontran.

Entzun dogu Benidorrera zoazela, ibiltea asko gustetan jatzu?
Benidorrera leku barera joatearren goaz. Sei bider joan naz. Aulestitik koadrilatxo bat joaten gara. Han ondo pasetan dogu. jokoan egin, dantzan eta holakoak eginez.

Asko ligetan dozue bertan?
Batzuk egiten dabe. nik ezetz ez. Han ezagututako bikote asko ezkondu be egin dira.

Ikusten dozu desberdintasunik lehengo eta oraingo gazteen artean?
Gu, errosarioa, errezatu eta iluntzean dantzaldin bat egin ondorean etxera joaten ginen: gaur egun egunera arteko juergak egiten dira eta, horrek ez deust grazia handirik egitten, baina bakoitzak nahi dabena egin behar dau.

Zelan ospatzen zenduezan lehen Gabonak?
Gabon egunean orioazea, karakolak eta intxaur saltzea egiten genduzen. Gabon Zaharretan auzoko guztiok baserri baten batzen giran; han erromeria egitten gendun, gero goizeko zazpiretan mezetara joan behar izaten gendun. gehienetan lorik egin barik; egun guztian be ez gendun izaten lo egitterik, beharrak egin behar izaten genduzen da. Halan da guztiz be ondo pasetan gendun

Badakizu bizikletan edo igerian?
Ez, ez bata ez bestea. Ondarrera be ez naiz inoiz joan. ez eta trajebainurik jantzi be, nahiz eta bat euki neban

Prakarik erabili dozu inoiz?
Prakarik inoiz be ez, lehen beti gonakin ibiltten ginen.

Egia da andrazkoak lehen pantalorik barik ibiltten zirena?
Ez dakit, nik beti erabili dittut halako honakoak. batzuk seguruenik ibiliko ziren.

Gustokoa dozu telebista?
Programa batzuk bai. baina gazarrezko mozuak ez jatez gustetan eta tiroak be ez. "Un, dos, tres". "Precio justo", "Sin vergüenza" eta holakoak ikusten dittut. telenobelak ez jatez gustetan. Holakon bat dagoenean telebisinoa amatau egitten dot Enpagoa emoten deuste. Lehen raetoan inoiz entzun aittoen nobelak.

Hobbyrik badaukazu?
Ez, bat esatekotan kartak aukerako neukez.

Eta amaitzeko, jubilatuak ondo tratetan dittue Aulestin?
Ni konforme nago. tokotan jatena emoten deuste eta.

J. Atxurra
T. Bengoetxea,
A. Onaindia,
J. Onaindia,
A Uriguen.

Begiabota Batabateri

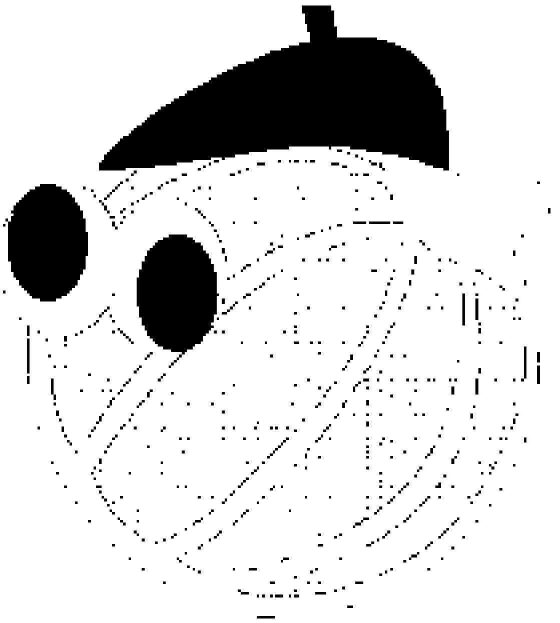

Peruk eta Marixek euken seme tonto bat. Ta egun baten esan eutsan Marixek ze:

-Semia, urtiak be aurrera juten dira gero! Ta ia, ezkontzie edo, zeozer pentsau egin biharko dozu. Ia emaztegai bat alik ariñen topetan dozun.

-Ai ama, baina zelan topetan da ba? Nik hori eztakit zelan topetan dan be ta...

- Eztakizula? Ba, gaur gabion gau-belia da, ta badakizu, gau-belara neska asko juten da. Ta antxe ia begia batabateri botaten deutsazun.

-Bai ama e? Begia bota e?

-Bai, bai, begia bota bear deutsezu antxe batabateri.

-Bai, egingo deutsat ba, zuk esan dozun moduan egingo deutsat nik.

Zer egin eban Marixen semiak?

Jun kortara ta an eukozan ardi guztieri begiak atara ta poltsikua bete-bete-bete egin eban begiekin. Jun zan gaubelia daguan etxera, ta azka buruan bera, jarrita antxe, ta noz neskak pasetan dirian. Pasetan zan lantxien bat, ta baita bera be, sartu patrikaran eskua, artu begiok, ta danba! botaten eutsazan: Euel Neskok asarratzen yakozan. Ta egiten eban. *"Au da ba, niri amak auxe egiteko esan deust, baiña asarretu egiten dira. Ia urrengo datorrenari, onixeri bota biar deutsat".* Artu ta bota areri be, ta jun zirian neska guztieri. Baiña danak asarretu zirian, ta mutil ori jun zan etxera.

Ta esan eutsan Marixek ze:

- Semia, egin dozu esan deutsudana? Ia botako zeuntsan batabateri begia, ezta?

- Bateri bakarrik ama? Bai ez gitxiri. An pasau dirian neskari, dánari bota deutsedaz nik begiak.

-Dánari? Baiña zelan dánari? Bateri bota biar yako begia, bateri.

-Ba, bota bateri ta asarratu egiten izen da ta, bota besteari ta asarratu ta...

-Baiña zelan bota deutsezu edo ze egin deutsezu ba.

-Ba nik jun jortara ta atara deutsedaz ardieri begiak ta aska-ganian antxe egon naz, azka buruan, bai, antxe egon naz ni azka buruan, ta ardixerik botaten izan deutsedaz.

-Baiña zelan?

-Ba begiak. Nik an euki ditut poltsikuan begiak ardienak, eta árexek.

-Ai, semia, begiak poltsikuan? Ardienak? Baiña ze ardi?

-Ba kortako ardienak.

-Ori da egin dozun biarra ba! Ardi guztiak alperrik galdu dozuz ba. Ta ori ezer eztala, neskak be azerratu dituzu. Olan ez semia, olan ez. Neska bat gustetan yatzunian, esan biar deutsozu: "Ai, zelako polita zara! Ai, ni zugaz biziko nintzateke pozik zugaz bai! bai ni betiko be zugaz biziko nintzateke ba". Olan esan biar yako, eztakizu ala?

-Baiña ni, ama, orain, asarratuta neskak ta nik ori zelan esango deutset ba?

-Ba, esan egin biar deutsek; ostantzian ezkondu barik geratu biarko dozu.

-Ai, ama, ai, ama, ondo triste geratuko naz ba ezkondu barik.

(Teri Ibarrola: Cuentos Vascos. Columbia disketxea, SCGE80864)

DEITUREN JATORRIAZ

BARINAGA:
Barin-, -aga. Liburuetan ez da agertzen bere esangura, ez dagoelako antza danez argi. Barinagako herrian sortua.
Armarriaren koloreak honexek dira: Urrea, arta berdea, lore azulak eta hegal agintsu gorria.

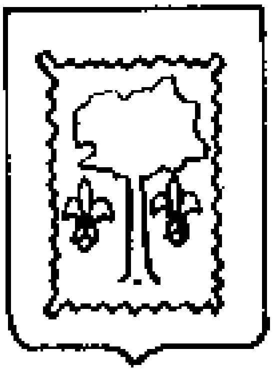
Barinaga

BENGOETXEA:
Bengo-, -etxe. Ikusten dogunez "Beheko etxea" da bere esanahia eta etaingo hau Aulestin sortutakoa, nahiz eta beste Bengoetxea batzuk Gipuzkoako herrietan daukeen bere sorlekua, baita Bizkaiko Orozkon be. Baina guk, Lea Ibarrekoak garenez, hemengo armarria azalduko dogu bakarrik.
Aulestiko armarriaren koloreak honexek dira: Erdikoa gorria, kontxak zider kolorekoak, izarrak urrezkoak, hegala be zidarrezkoa eta bertan lehoi buruak ebagiak.

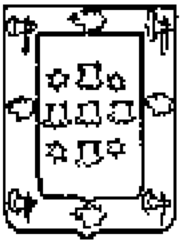
Bengoetxea (Au.)

Bengoetxea deituradun lagun espetsu asko aurkitzen ditugu historian: eskultore, bertsolari eta pelotariak batez be. Baina danen artean bat nagusitzen jaku: Fernando Bengoetxea Altuna, "Fernando Amezketarra", bertsolari eta gizon baregarria, Amezketan jaioa 1.764an. Txikitatik bereizitu zan beste guztien artetik bere izaera, nabarmenkeria eta agudeziagaitik eta beharrezkoa egin zan jai, bazkari zein batzarretan. Bertsolari handia izan zanetik, omenaldi ugari egin jakoz. Bere pasadizoak Gregorio de Mujikak batu ditu "Fernando Amezketarra" izeneko liburu famatuan.

ERREMENTERIA:
Bere etimologia edo esanahia errementaria da. Zornotza, Olarta(Orozko)eta Busturiko Axpen agertzen da, hiru armarri desbardin sortu direlarik.
Lehenengoaren koloreak: urrea, arbola berdea, arbolaren oina be berdea, basurde bat kolore naturalez eta hegal gorria urrezko aspekin.
Bigarrenak: Urrea, otso beltzak eta aurrekoak bezala, hegal gorria urrezko aspekin.
Hirugarrena gorria da eta urrezko lore bat dauka.
Errementeria Aramaionako 1.712ko baserri baten izena dala aurkitu dogu, baina Errementari-burua Aulestiko etxealdea be badala dino liburuak

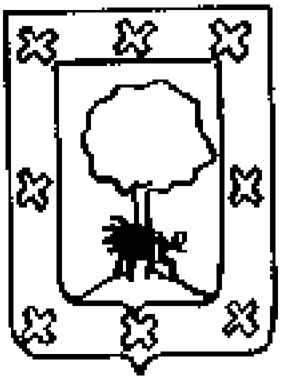
Errementeria

EGAÑA:
Egi + Gaina. "Egi"k kasu honetan mendialdea esan gura dau liburuetan esaten dabenez, orduan, "mendialdearen goia edo gaina" da bere esangurea
Gipuzkoako Aizarna (Zestoa) eta Azpeitiik zabaldutako abizena dogu hau.
Hiru armarri jaterkuz Auñamendi entziklopedian, bata, Egaña Garaikoa, Egaña Azpikoa bestea eta hirugarrena Egaña besterik barik. Azken honen koloreak baino ez ditugu deskribatuko: gorria, dorrea zider kolorekoa, zidarrezko alabarda, pendoi gorria, uso zuria ezkerretara, urrezko gariagaz mokoan.
Egaña abizena eraki daben pertsona ospetsu ugari aurkitu ditugu: bai politiko, militar, korrikalari, idazle, kazetari, mediku, musikilari, hargin eta diplomatiko. Danen artetik bat atara dogu: Pedro Egaña 1.803 ean Gasteizen jaioa, politikoa. Maria Kristina erreginaren aholkularia izan zan beste gauza askoren artean, baina gehien maite ebana bere herriarentzat lan egitea zan. Foruak defenditzea, eta egin zituen ahalegin handi guztiengaitik Donostiako Udalak 1.891 ean kale bat izendatu eban Pedro Egaña izenagaz.

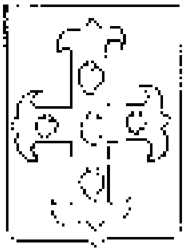

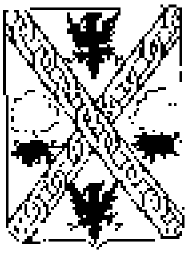

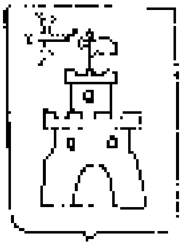

GABIOLA:
Gabi/Gabe + ola. Mitxelenaren esanez "gabi"k "mailu haundia" adierazten dau, antzinako burdinoletan erabiltzen zituenetarikoa: orduan Gabiolaren esangurea argi dago: "Ola edo fabrikako mailuka haundia". Euskal deitura hau Mendaron, Bergaran, Lezon, Pasaian eta Oiartzunen sortutakoa da, Gipuzkoako herrietatik etorritakoa.
Hiru armarri desbardin aurkitu ditugu. Batak fondo gorria dauka, erdiko mailua zidarrezkoa da eta hegala urre kolorezkoa zortzi kontxa urdinez osatuta. Beste bat zidarrezkoa, urrezko hiru lore dituela. Hirugarrenak urrezko fondoa, arte berdea eta otso bi arbolaren alboetan, ankak jasota. Gabiola famatuen artean Antonio daukagu, boxeolari bizkaitarra berau. Espainiako txapelduna izan zan eta 1.930 ean hil zan burruka baten ondorioz. Beste Gabiola batzuk: Jose Mari, korrikalaria, Jose Ramon eta Juan Andres, ezpatariak, arma asmoetan maisuak, eta danen artean ezagunena Bermeoko Bernardo Gabiola Lazpita, organo irakasle eta konpositorea. 1.880 ean jaio zan. Bere aita organojolea zan eta beste bost anaiak be musikariak.
Donostiako udal bankako zuzendari izan zan, Madrileko kontserbatorioko katedratikoa organo eta armonian. Durangoko orfeoia fundatu eban eta asko beste hainbat ekintzatan parte hartu be Euskal Herrian eta atzerrian.
Musika lan ugari itxi deuskuz eta beragaz ikasi eben organujole entzungarrak be badira: Zubizarreta, Errandonea, Etxeberte, Miranda eta Benito Iturriaga beste askoren artean.

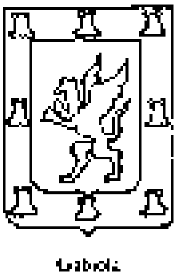
Gabiola

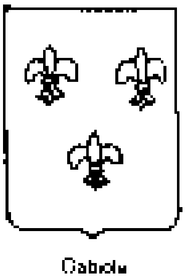
Gabiola

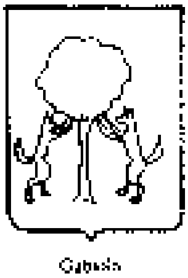
Gabiola

KOLABORAZIOA

Eskolaren hezkuntza sisteman izango diren aldaketen berri eman nahi du kolaborazio lan honek: Erreforma izenaz hain entzutetsu egin den hezkuntza sistemaz.

92/93 kurtsoan "ERREFORMA" martxan jarri dela entzuten dugu, sarri eta edonon: eskoletako irakasleek, irrati-telebistako kazetariek, gure auzokideek... "ERREFORMA"ren berri ematen digute.

L.O.G.S.E. izenez ezagutzen den legeak arautzen duen "erreforma" honen ezarketa eta garapenak dakartzan ondorio buruz asko bait dira eta bereziki eskola txikientzat direnak, oso larria natorkizue.

Ezin ukatu Irakaskuntza Sistema honek aldatzeko duen premia, asko dira dauden arazoak, hala nola: porrot eskolarra, metodologia zaharkituen eraberritzeko premia (irakasteko sistemak eta medioak), gaur egungo gizartean asertzeko hain premiazkoa den malgutasuna, egokitzeko gaitasuna edo kreatibitatea lantzeko premia.

Erreformaren ezaugarriak

"ERREFORMA"k dakartzan ezaugarrien artean bi aipatu nahi nituzke: Alde batetik, Derrigorrezko irakaskuntzaren iraupena 16 urtez luzatzea eta bestetik, eskolako egituraren aldatzea.

O.H.O. (Oinarrizko Hezkuntza Orokorra) hamalau urterekin bukatzen bada, kurtsorik errepikatu ez gero, D.B.H. (Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza) hamasei urterarte luzatuko da (kurtsorik errepikatzen ez bada). Printzipioz "aurrerakoitzat" har daitekeen neurri honek baditu alde arriskutsuak, onartu legoke pertsona guztion formazioa beharrez luzatzea baina sarritan, eskolaz nazkaturik dagoenari (beste batzuen artean eskolak ez ordaina dagoenean interbiderik aurkitu) eta honetako neurriak, berez, ez dute arazoa konpontzen gehitu baino.

Honekin ez dut esan nahi neurri honen aurka nagoenik, baina bai, aipatu nahi dut, derrigortasunez egindako luzapen batek, alde batetik gazteak eskoletan mantentzeko dituela, non bestela? baina inork ez dezala pentsa hori berez hezitzailea denik, neurri pedagogikoak eta metodologia berriak aplikatu ezean, negarri bihurtuko den zerbaiten hedapena zabaltzen hasten ez bagara.

Jena: Erreforma datozela eta...

Bigarren nobedadea, egitura berriarena da, gaur hiru atal nagusi bereiz genitzake: ESKOLAURREA, O.H.O. eta ERTAINETAKO irakaskuntza, hemendik aurrera HAUR HEZKUNTZA, LEHEN HEZKUNTZA eta BIGARREN HEZKUNTZA antolatuko da. azpimarragarria gaur egunge O.H.O.n zatiketa bat ematen dela, hain zuzen ere 6. mailan eta O.H.O.ko 7. eta 8. mailek Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzaren lehen zikloa osatuko luketela.

Nahaste-borraste hau argitzeko asmoz eta ulergarriagoa egitearren esan nahi dudana zera litzake: Egituraketa honek 'zentru' berri batzuren sortzea dakarrela. Bigarren Hezkuntzako zentruak, alegia, eta hauek ez direla izango ez gaur egungo O.H.O.koak ez eta Ertainetakoak, beste batzuk baino. Eta hemen azaltzen dira arazoak, herri txikietan batipat! zer gertatuko da orain arte derrigorrezko irakaskuntza daukaten eskolekin?

Non kokatuko dira Derrigorrezko zentru berriok? Nola antolatuko ote da herri txikietako irakaskuntza sistema?

Zatiketa honek dakartzan arazoak ugariak direnez eta gainera era askotakoak, gaurkoz nire ustez garrantzitsuena denari heltzen ahaleginduko natzaizue.

"Kontzentrazioen" berrindartzea alde batetik eta herri txikien dinamizatzaile inportanteena den eskolaren, analizatu beste-tik Hezkuntza Sistemak pertsona guztiei eskeintzen digun zerbitzuaz, eskolatutako zerbitzuaz, zaharrena izan beharko luke.

Bizi garen tokiak ezin digu, inolaz ere, eskubide horren garapenik oztopatu eta horren ondorioz eskolaseta baldintzak egoera desberdinetara moldatu beharko dira ere ez ikastegia ba[illegible] izateko.

Zailtasunak Lea-Artibai eskualdean

Guzti hau kontutan izanik, gaur egun Lea-Artibaiko zenbait herri txikitan, (Amoroto, Aulesti, Ispaster, eta Etxebarria) Derrigorrezko Irakaskuntza eskeintzeko aukera izan badugu, hemendik aurrera Oinarrizkoa eta derrigorrezkoa den hezkuntza eskeintzeko aukerarik izango ote garen zalantza handiak ditugu.

Kontutan izan behar da eskola herriaren ardatz nagusienetariko eta herri identitatearen babesle eta eragile delako "haur herri" hamarreko sendotzen duelako, honela herritarrak sortuz.

Prozesatzen den aldaketaren ondorioz, haurrek herritik irten [illegible] hamabi urteko direnean [illegible]. Bigarren Hezkuntza ematzeko ikastetxeak, ez baitira herri guztietan izango.

ORAIN ARTEKOA

Eskolaurre (4 - 5 urte)
O. Hasiera Zikloa (6 - 7 urte)
H. Erdi Zikloa (8 - 10 urte)
O. Goi zikloa (12-14 urte)

GERORAKOA

Haur Hezkuntza (0 - 5 urte)
Lehen Hezkuntza (6 - 11 urte)
Bigarren 1. Zikloa (12-13 urte)
Hezkuntza 2.Zikloa (14-16 urte)

Jema Mendieta Zelaia

SENDABEDARRAK

- **AZERI BUZTENA:** guntzurrunak garbitzeko. Goizero baso bete. Eskuda bat azeri buztan eta azenberi. (litro bat) ur. infusioa preparatu eta goizero baso bete (lautzean tsanda bat, ez da beti edan behar).

- **ARTO BIZERREN URE:** txisa eragiteko, guntzurrunak garbitzeko, bardin preparatzen da. tentsinoa be bajatzen dau apur bat.

- **BERBENA BEDARREZKO ENPLASTOA:** berbena bedarra txikitu, olio epeletara bota eta apur bat bigentzen danean arrautza zuringoa nahasta. Enplasto moduan ipini, trapu baten hatuta eta papparrean ipini gau baten, katarroa sendatzeko.

- **KARRASKILA:** Karraskila-sikutik ospalak egin eta infusinoa hartu. Egunean baso txikitxo bat. Kontuz hartu behar da tentsinoa asko bajatzen dau eta

- **EPAI BEDARRA:** zauri loiak garbitzeko. Egelda suten, azala kendu eta zauriaren ganean ipini, zapiagaz tapautu.

- **IODO BEDARRA:** zauriak zarratzea komeni danerako; bedarraren beraren tinte oriaz zauria igurtzi.

- Garatxak kentzeko idzegaz igurtzi.

Infusioak bakotxean gitxi. hartzekoak dira. ez dira ura lez edatekoak izaten. dinosku bedarzalea den Mirenek.

Miren Garate, Aulestin

Tomas, Errementarikuaren aurrean, etxea botu bixpera-bixperan

Tomas: perrero, errementari eta panadero

Izena eta abizena?
Tomas Soraluze.

Jaiotza eguna eta urte?
Baranagan, abenduaren 29an

Ezkondua?
Bai, alarguna

Seme-alabarik badozu?
Bai, alaba bat.

Zelan eta noiz sartu zinen ofizio honetan? Nondik dator zure afiziona?
Hamalau urtegaz hasi nintzen errementari ikasten, perrero orain dala hogeita hamazortzi urte eta panadero orain dala hogeitabost urte; hiru beharrak batera egiten nituen eta orain bakarrik perrero lez ibilten naz

Zein da errementariaren lana?
Baserriko lan tresnak egitea.
Non ikasi zenduan?
Zornotzan.

Zein da zure lanetatik gustokoena?
Gustukoena bat be ez baina beharra egin behar.

Eta arriskutsuena?
Arriskutsuena perreroarena ostikada-gaittik, baina nik eztot inoiz be hartu.

Edukitten dozu orain lehen beste behar perrero eta errementari lez?
Ez orain asko bajatu da makinak dagozelako.

Badauka gazteen artean lan honek jarraipenik?
Gatxa, beharrik ez dago eta.

Zeu joaten zinen baserrietara lanean ala jentea etorten zan zeugana?
Lehen neu joaten nintzen motorrean baina orain, nire premina daukana bila etorten jat.

Bizi leike bakarrik perrero edo errementari lanetatik?
Honetatik bakarrik ezin da bizi.

Zenbat kobratzen zenduan?
Antxina perra bakotxeko bost pezta zan eta orain bostehun baino. Lehen kilo bi untza bostehun pezta eta orain barriz kilo ta erdi bi mila ta zortzirehun pezta

Zu, bakarrik ibilten zinen ala laguntzaileren bategaz?
Bakarrik, honeek beharrok egitteko nahikoa da.

Ze animalio mota perretan dozu? Zein gehien?
Astoak, behiak, zaldiak, oiloak... Gehien bat behiak.

Zeintzuk animalio dira errezenak perretan?
Danak bardin

Hamaiketakorik emoten eutsuen baserrietan?
Bai, beti, orain be bai.

Lan egin aurretik ala gero?
Lana amaittuta gero.

Herririk herri joaten zinen? Zeintzutara?
Bai, herri bakotxera joateko egun fijoak edukitten nituen, eta egun guztia bertan pasetan neban beharrean. Gizaburu, Mendata, Gollebar, Zugaztieta, eta inguru horretan ibilten nintzen; Aulestira esatebutereko, sapatuetan joaten nintzen.

Bazenduan gustorago joaten zinen baserririk, andra politagoak egozalako, hamaiketako ederrak jateagaitik edo?
Bai, danetarikoageitik.

Lana amaitu ta gero txikiteoa egiteko afiziorik bazeunkan?
Bai, egitten neban.

Abisatu eutsuen inoiz goizaldean edo ordu txarretan baserriren batera perretan joateko?
Goizaldean ez baina, gauean inoiz bai.

Denpora asko behar da animalia bakoitza perratzeko?
Ez, gitxi, batez be perratokian: librean gatxago da, halanda guztiz be arin egiten da.

Katurik perratu dozu inoiz?
Ez, baina txakurrari haginak ebagi bai, ardiei haginko egiteagaitik.

Hain modan dagozan kulebroiak ikusten dituzu?
Bai.

Pentsatu zenduan inoiz zure ofizioko honeekgaitik entrebistatua izango zinenik?
Bai, orain dala gitxi egunkari baten agertu nintzen.

Egiten dozu musean edo beste joko batzuetan?
Jokatan gitxi egiten dot: jakin badakit baina ez jat gustetan.

Joan zara inoiz Munitibarko eskolara?
Bai, Munitibarko eskolan ibilia naz hamalau urtera arte.

Zelakoak ziren maisuak?
Ez ginen ondo konpontzen. Eurek ez ekien euskeraz eta guk ez genkien erderaz. Paliza asko hartunekoak gara.

Zeu perratu zara inoiz?
Neu ez, baina behin gizon bateri behatz oskolak ebagi neutsazan tenaza batzuekin lodiegiak zituelako eta berak ezin zituan artaziekin ebagi. Gizona pozik geratu zan, eta jakin izan baleu, asko be aurrerago ebagiko zituela esan eusten.

Gustetan jakuz probak?
Apur bat, bai aukeratzekotan, behienak.

Inoiz perratzerakoan egin dozu tranparik proban bateranko edo?
Ez, sekula be ez, baina egiten dira.

Hiru lanak batera egiteko, zelan konpontzen zinen?
Sarritan lo egin barik ibilten nintzen, gabaz ogiak egitten eta egunez beste lan biok.

Zeurea zan ogitegia?
Ez.

Zenbat ogi mota egiten zenduzan? Zeintzuk?
Bost edo sei klase, gatzik bakoak, ogi baltza ta...

Zein dozu gustokoena?
Ogi biribil handia.

ziren eta aste barrean gitxiago.

Toki batzuetan arazoak dagoz domeketan ogia saltzeagaitik, zer uste dozu honetaz?
Bakotxak bere eritzia dauka.

Morokila gustetan jatzu?
Bai, baina egitten jakin behar da.

Egiten dozu zeuk?
Bai, perola baten burnia eta ura ipinten dira su gainean eta asko eragin behar da, bestelan zotas egiten dira eta baita arrantzea be egiten jaso artean: gero egindu dagoenean, eskea botaten da bertara eta bertatik jan.

Egiten dozu etxeko ogia?
Ez, etxean ez dot labarik.

Ogi baltz asko jan zenduan gazte denporan?
Geradenporean jan neban, baina gitxi egosan.

Labea gai zantzitsua da ogi onak ataratzeko?
Bai, paraderetan burdinak dagoz, handienean ebaki eta laregiaztean ari ogi batera sartzen dira.

Non saltzen ziren ogiak?
Munitibar eta inguruetan.

Jentea exijentea al da ogia aukeratzekoan?
Bai, danak ona ei izaten dabe.

Zenbat ogi egiten dituzu egunean gitxi gora behera?
Orain jubilatuta nago eta ez dakit zenbat egiten diren, baina lehen sapatu domeketan milla ta bostehun inguru egiten

Hain famatua denez Naharniz bere morokilagaitik, jan dozu inoiz bertako morokilik?
Ez, Naharnizen ez inoiz sekula egin.

Gustetan jatzu bidaietan ibiltea?
Bai, aurtengo udan be Rioja bira egin ditut.

Ezizenik ipini deutsue inoiz?
Ezizenik ez, baina Tomas Erementari deitzen deuste.

Ba dozu afiziorik herri kiroletan?
Bai, asko pelotea gustetan jat, eta zesta puntea be ikusten dot.

Amaitzeko, leidu dozu Jeuri! bertoko errebista?
Bai, leidu dot.

J. Atxurra,
T. Bengoetxea,
A. Onaindia,
J. Onaindia,
A. Uriguen.

Juan Uberuaga, Oizko Lehoia, Zornotzan 1982ko Martiaren 3an, txapela buruan, prest txingak eroateko.

Posturak

Munitibarren, orain dala 15-20 bat urte ingurutik honuntz, arinago ez dakigu hainbat apostu xelebre egin zan, beharbada betiko probetatik aparteko edo berezi samarrak zirenak:

[illegible] Oizko [illegible] Munitibarko [illegible] eta Felipe Muniozguren berta[illegible] [illegible] Martxoa goitik behera 53 minutu eta Felipek behetik gora 52,[illegible] min[illegible] [illegible].

[illegible] eta Antonio Muniozgurenek Aulestira joan etorria, arinketan. E[illegible] [illegible] Ingelesaren errebueltan (Zubibarrikoa) Anto[illegible] [illegible], azkenean Erramunek irabazi eb[illegible] [illegible] eta Antonio Aranzeta. Lehen[illegible] [illegible] Manolek irabazi eba[illegible] [illegible] Antonio Murilloak Aulestira, [illegible]. Manolok irabazi eba[illegible] [illegible] espalu).

Honek [illegible] kirolariak, horregaitik esan dogu "joku xelebre[illegible] [illegible] Juan Uberuaga, Oizko lehoia, ez [illegible] Baina [illegible] egin jakolako baina.
[illegible] txinga-eroaten, arzkoran ibilia. Gaur egun [illegible] [illegible] kirolatan [illegible] geunkike hortotik.
[illegible]

Marian Mu[illegible]

ERITZIAK

1.- Nun ligetan zan lehen eta nun orain?
2.- Esango zeunskigu ligetako formularen bat?

AULESTI

1- Galdera:
Ligatu nun?
Erromerietan eta.

2- Sistema?
Nidakipa!
Ba, berba emon eta bestea ondo bada, ba egon, bestelan beste batengana alde.

Tere Atxurra. 19 urte

GIZABURU

1- GALDERA: Ligatu nun?
Tabernetan. Batez be goizaldeetan pare bat tragogaz.

2- SISTEMA?
Trago batzukin mingaina labantzen dan lez, txapa pizka bat ona izaten da. Ligatzeko aurpegi gogorra eukitea inportantea da gaur eguneko neskatoekin.

Inazio Leniz. "Karrilo" 38 urte.

MENDEXA

1- Ligatu nun?
Goizaldeetan eta pubetan.

2- Sistema?
Hitz egiten, sinpatia,...

Itxaso Plaza
20 urte
Ikaslea

1- Ligatu nun?
Uste dut erromerietan ligatzen dala, izan leike era desberdinetan, ze len asko erabiltzen zan neska konbidatzea biñako dantza egiteko, ta hori zen motibazioa. Gaur egun norbait ezagutu nahi dancan ezelako eragozpenik gabe joaten zara hitz egitera. Egia esan geroago eta jente gehiago ibiltzen da tabernetan eta aukera ere izan leikehala izatea.

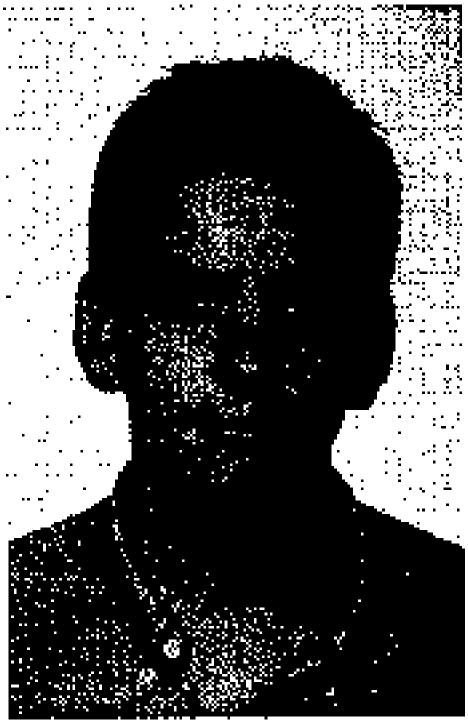

AMOROTO

Aitor Intxausti

2- Sistema?
Behar bada mutila izaten da gehienetan eskaera egiten duena, baiña neska da azken hitza daukana. Orduan formularen bat badago mutil modeloa izateko, hori neskari galdetu beharra dago.

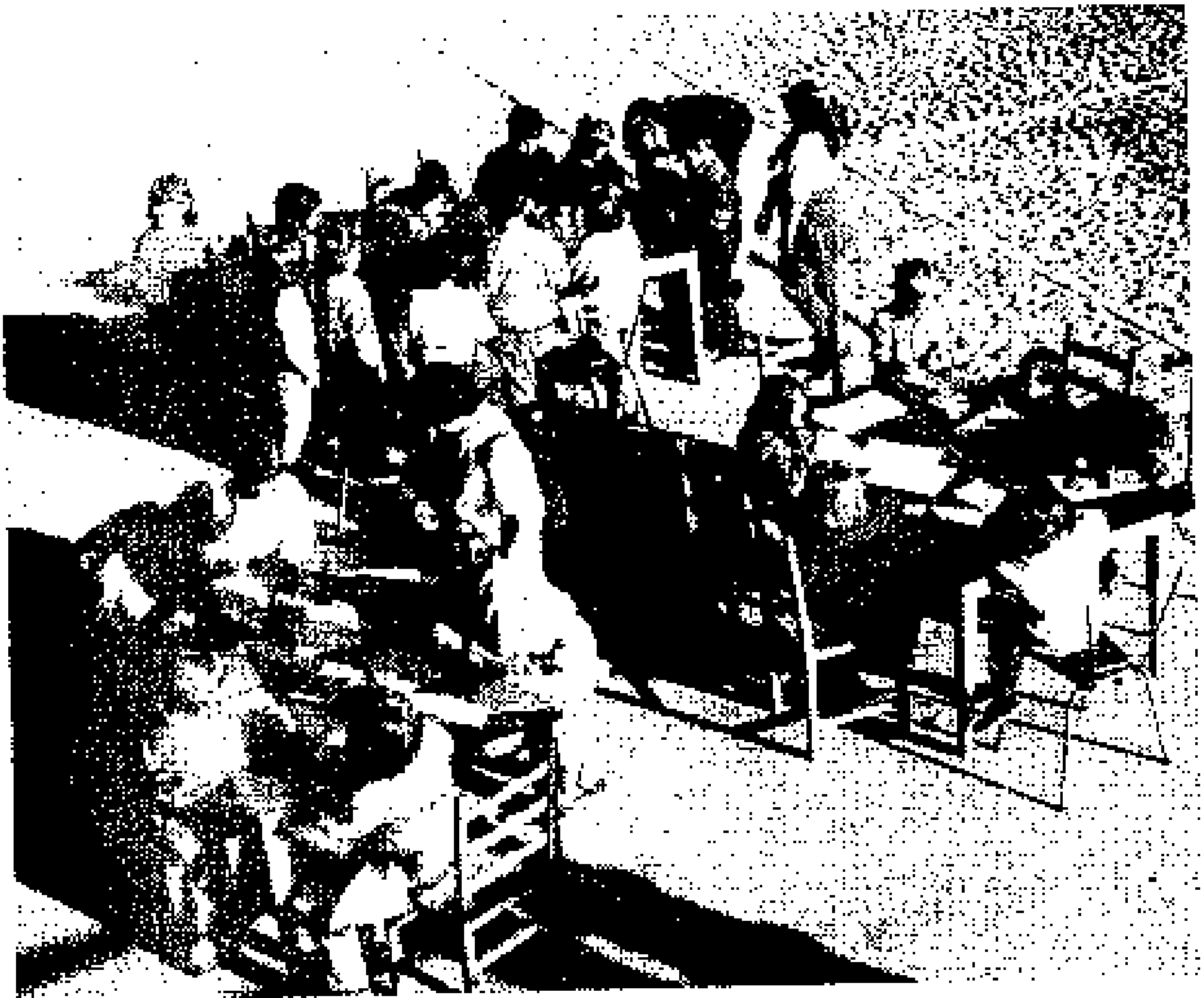

Umeak [illegible]

Umeen eguna Gizaburun

Oraingoan, bertan ibili ziren umeei eskatu deutsegu euren eritzia, hona hemen zer dinoen euretariko batzuk.

–Arratsaldean [illegible] gehien gustatu zaigu [illegible] jolasak [illegible] ziren [illegible] diferenteagoak zirelako eta parte [illegible] genuelako. Arratsaldean [illegible] tailer [illegible] zirenez, [illegible] tailer bat [illegible] zirela [illegible]. Jokoak oso ondo egon ziren denok parte hartu genuelako.

Goizean [illegible] egon zela [illegible] zerbait antolatu behar zela, [illegible] parte hartzeko, [illegible] txapelketa, [illegible] eta abar.

– Herri kirolak [illegible] eta poniak, bizikletak eta basurdekumeak egon ziren. Oso ondo pasatu nuen. Frontoi eskinan salto egiteko gauza bat egon zen eta jokoak. Gauza asko [illegible]. Nik oso ondo pasatu nuen.

–[illegible] eta [illegible] [illegible] zen. Oso eguraldi ona zegoen.

Gauza hauek egon ziren:

Saltatzeko gauza bat, poniak, zezenak eta basurdea egon ziren goizean. Arratsaldean tailerrak eta umeen jolasak egon ziren. Eguna oso ondo pasatu genuen umeen egunean.

Goizean joan nintze[n] Gizaburuara bizikleta gordeta joan nintzen fronto[ira] bakillak eta gero joan nintzen etxera eta eberdi ostean lagunen ondora.

Ikurrina baten historia

Santiago Zabala Basterretxea 1903ko martiaren 20an Amoroteko Iturgoitia baserrian jaio zan. 25 urte eukazala Timotea Telleriarekin ezkondu eta baserrian bertan geratu ziren. Arotz eta igeltsari behar egin dau.

1933 Errepublika sasoian. Don Dionisio Gabiola herriko abade hara, parrokoa, sakristauarekin haserratu zan: San Jose eguna zan eta Lekitxon ganadu erixi eguna, bertan egoazan Santi eta Timoti, etxera bueltatu zirenean abadeak etxean beregana jonteko agindua emonda eukan Santiren amari:

Eta ia pentsetako astirik barik joan zan eta ordu bi eztabaidan egon ostean (sakristau izateko agintzea eutson abadeak, bizimodua atera eikeela eta) eleizako eta sakristauaren etxeko giltzak emoten deutsoz.

Holantxerik Santi eta Timoti joango ziren sakristauaren etxera. Sasoi hoatan Amoroteko udaletxean 7 zinegotzitik 5 abertzaleak ziren eta beste biak independienteak baina lagunak, ondorioz kiñ pentsatu ere ez eta abertzaletariko inork aukete izan nahi ez ebenez besteetariko bati proposatu eutsen eleizaitlean bertan bizi zalako, azkenean markinarrekin, erregeturrekin, bat egin eta azak emon eutsezan. Hori jakin bagendu! (errepikatzen dau Santik behin eta barriro)

Santi bera bizkaitarra, abertzalea, baina atzetik egoteko edo lan egiteko zaleagoa.

Sakristauaren etxea lehenengo batzokia bera egin eban eta ia jarraian 3- 33an batzoki izatera pasatu zan. Gerra pil-pilean egoala, 37an, batzoki guztiak sarratu egin ziran. Euskadiko Gobernuak 17 urtetik 45 urte bitarteko guztieri ebakuatzeko agindu zabaldu eutsen.

Santi, beste batzuekin batera, Bilboko Bankuko zaindari geratu zan karabineroak kentzean, laster bere kideetara zabaldu zan deia eta San Roke (Balmaseda) frontera joan, gero hiru urte kartzelan egin ostean 40an etxeratu zan.

"Santi Zabalari ez eutson inork gordeta eukan ikurrinea topau".

Aurretik 1937ko Apirilaren 25ean bere etxean, batzokian, zeuden ikurrinak ikurriñaz, beste-beste, paretan ez, kaxa baten sartu. Horretarako tabiko faltsoa prestatuta eukan. Inork ez ekien ezer, ezta bere emazteak be (Badaezpadan hobeto jakin ezean egon).

40 urte pasatu eta gero herrietan ikurrinak kaleratzen hasi zirenean, inori ezer esan barik andreari nun dagoen diñotson berak be baeukala zeozer.

Andrea itxon eta itxon sukaldean, Santi goian zertan ebilen eta... eta nun etorkion kaxa hategaz.

Zabaldu ebanean kriston desgustua eukon gainean ohola sitsak janda eta ikurrinak be zaituak.

Andreak ez eutson, ez eban sinistu be egiten, begien aurrean eukan, eta ezetzeko agirian eutson. Berak ostera ezetz, 20 urte aurretik begirada batean eron izan baneutso, kaxa eidun kristal bitartean ipini... (Gaur ondo legokela pentsatzen dau).

Bere lagun batzuei Oraindik ikusi ebanean, teknikoa emon eutsan, medioz gainera, eta 1977ko apirilean lehen artean Amoroteko plazara atera eben. Handik aurrera urtero azkenengo urte bietan izan ezik (geuraldi txarra eta ikurrina apurtzeko beldurrez) Alderdi Egun guztietan ateratzen dau.

Urtero Amoroton Aberri Egunean eta San Martin egunean ikurrina ikusteko aukera dago bere etxeko balkoian.

- Bena Santi eta orain non daukazu ikurrina?, erantzuna baparekoa da, gaur egun be etxean gordeta daukat zulo baten inguruan ondo tolestuta eta plastiko bategaz, edozein momentutan plazara ateratzeko prest.

Ima Urrutibeaskoa Arriaga

BASERRIAZ

Plataforma errurala: Baserriaren aldeko tresna barria

Paul Nicholson

Bizkaiko EHNEko
Lea-Artibairako ordezkaria

Baserriaren problemea ez da bakarrik baserritarrena, mundu guztiarena baino. Oker handi bat litzake pentsatzea baserriaren krisia sektore ekonomiko baten krisi hutsa dala.

Egia da nekazaritza krisian dagoela eta gero ta gatxago dala baserritik bizitzea. Hori begi bistako gauza da. Gure zeritzarretako, Europa eta Amerikako modelo produktibistek ez dabe lekurik ezi-tahi gurea dan eredulako nekazaritza tradizional batentzako, eta horregaitik sufritzen gabez krisi hau, sektore ekonomiko lez.

Alde horretatik ikusita, egoera benetan larria da, ejenplu moduan ondoko datu honeek emon ahal doguz: Azkeneko hamar urteetan nekazaritzen langostuen erdia galdu da Hego Euskal Herrian; hau da, orain hamar urte dobleа zala baserritarren kopurua.

Baina, aurreko hori ahaztu barik, konturatu behar gara baserriaren krisia askoz gehiago dala problema ekonomiko bat baino. Bai horixe! Ez da bakarrik nekazaritza krisian dagoena, baserriaren mundu osoa dago krisian. Herri txikiak hustuten, edo txaletez betetzen doaz. Baserriaren kultura tradizionala (ohitura zaharrak, herri kirolak, ahozko literatura, euskera bera...) pausuz pausu doa galtzen.

Emoten dau gizarte edo soziedade urbano hutsa izaten kondenatuta gagozala. Eta ez da barritzekoa. Goruago aipatu dogun krisi ekonomikoaz gainera, zeozer esan beharko geunke herri txikien eta baserri inguruen ahandenuaz: Zerbitzu eskasak, infraestrukturarik ez (bidi, kaminoak, eta abar), ekipamendu egokirik ez (kultura, kirola...) Gauzak holan, ulertu leike zergaitik gelditzen dan gero ta jende gitxiago herrietan.

Dudarik ez. Martxa honetan segitu ezkero, egunen baten osoa izango da baserriaren akaboa. Eta EHNE Sindikatoan ez gagoz prest gauzak holan izan daitezan. Erakutsi beher dautsagu soziedadeari baserriaren galerak beste gauza askoren galera ekarriko leukela berakin. Sektore ekonomiko bat, lehen aitatutako kultura tradizionala, eta gure Euskal Herriaren paisaje eta edertasuna bera be kolokan egongo litzakez.

Eta hala da. Osantzean, esan deiskuela nor izan dan (eta dan) hemen ingurugiroaren zaintzailerik handiena baserritarra bera izan ez bada.

Beraz, uste dogu arrazoi nahikoa badagoela baserriaren defentsa mundu guztiak hartu dagian bere bizkar, guztiok aho batez esan daigun "nekazaritza danon araz da". Orain daukagun egoera kaskartari buelta emon nahian, "Plataforma errurala"ren idea sortu da Hego Euskal Herriko EHNEren II. Kongresuan. Idea hau, berez, sinplea da oso.

Asmoa da erakunde edo elkarte barri batean biltzea baserriarekin zelan edo halan lotuta dagozan persona eta kolektibo guztiak, bai eta herri txikietan lanean dabizenak be: baserritarren sindikatuak, kooperatibak eta bestelako elkarteak, ekologisten eta mendizaleen taldeak, herriko ahadeak eta krist... mugimenduak, asistente s... zialak, medikuak, kontsum... doreen elkarteak, eta abar lu... bat.

Elkarte edo "plataform..." dalako horren eginkizu... hauxe izango litzake: Giza... osoan kontzientzia sar... baserriak daukan inportan... estrategikoaz, eta, horri... narrituta, alkarlana martx... ipintzea nekazaritza eta ba... rriaren defentsan. Esperi... tziak badagoz Inglater... Belgikan, Frantzian, Es... espainolean ... Orain, Eu... Herri mailan egin nahi ... duke halako bat.

Plataforma hori be... sortzeko pausuak emote... hiz, orain dela denbora g... Nahi genduke behetik ga... gauza bat izatea; hau da... eta eskualde mailan ko... nazio batetik hasita, E... Herri mailako Plataform... heldu arte. Horregaitik... inportantea deritzogu he... eskualde mailetan lanea... teari. Eta, jakina, Lea... bain be zeozer egiten... beharko geunke.

Errebista honen ... tik deialdi zabala egi... dautsegu "plataforma"... tan parte hartzeko de... dagozenei. Bene-bene... serriak gaur guztiok la... behar dau.

Hirurogei urteko gora-beherak

Datuok orokortasunean hartuta zera adierazten deuskue: joan diren hirurogei urteotan hemengo biztanleria erdira etorri dala; beherakadarik handiena 1960tik 1980ra bitartean izan da, danok dakigunez hogei urte horreetantxe izan zan indus- tria goran, eta jendeak lana eukan lekura alde eban. dana dala, Mendexa mobimentu honetan ez zan bete-betean sartu, edo horixe da numeroak ikusita pentsatu legikena.
Ohi dan moduan gazteria izan da lan bila kanpora joan dana, herriak zahartzen hasi dira. bai geratzen dan biztanleria edadekoa dalako eta baita jaiotza kopurua urritu dalako.
Oin dala hogei urteko industria hori krisian dago, eta behar bada, aurrerantzean gitxiagotzeko joera ez da hain nabarmena izango, edo behintzat azken hamar urteetako zenbakiak iku- sita horixe aitzen dogu.

URTEAK / HERRIAK	MUNTIBAR	AULESTI	GIZABURUAGA	AMOROTO	MENDEXA
1930	G: 643	G: 632			
	A: 619	A:586			
1940	G: 567	G:645			
	A: 597	A:598			
1930-1940 BEHERAKADA	% 7,7	%2			
			(1948)		
1950	G: 555	G: 618	G:171		G: 251
	A:562	A: 575	A: 165		A: 245
1940-1950 BEHERAKADA	% 4	%4			
1960	G: 541	G: 606	G.158	G: 346	
	A: 528	A: 528	A: 155	A: 326	
1950-1960 BEHERAKADA	% 4.2	%4.9	%6,8		
			(1971)	(1971)	(1971)
1970	G: 477	G: 462	G: 82	G: 283	G: 186
	A: 431	A:410	A: 95	A: 269	A: 178
1960-1970 BEHERAKADA	%15	%23	% 43.4	%17,8	%26,6
			(1982)	(1981)	(1982)
1980	G:277	G:405	G: 75	G: 225	G: 169
	A 246	A: 347	A: 75	A: 200	A: 168
1970-1980 BEHERAKADA	%42.4	%13,7	% 15,2	%23	%8
1990	G 251	G: 396	G: 72	G: 212	G: 186
	A 220	A:317	A: 65	A: 190	A: 178
1980-1990 BEHERAKADA	%9,9	% 5	% 8,6	%3	%8 ↗
1930-1990 BEHERAKADA GUZTIRA	%62,67	[illegible]			

Oharra: A = Andrazkoak; G = Gizonezkoak

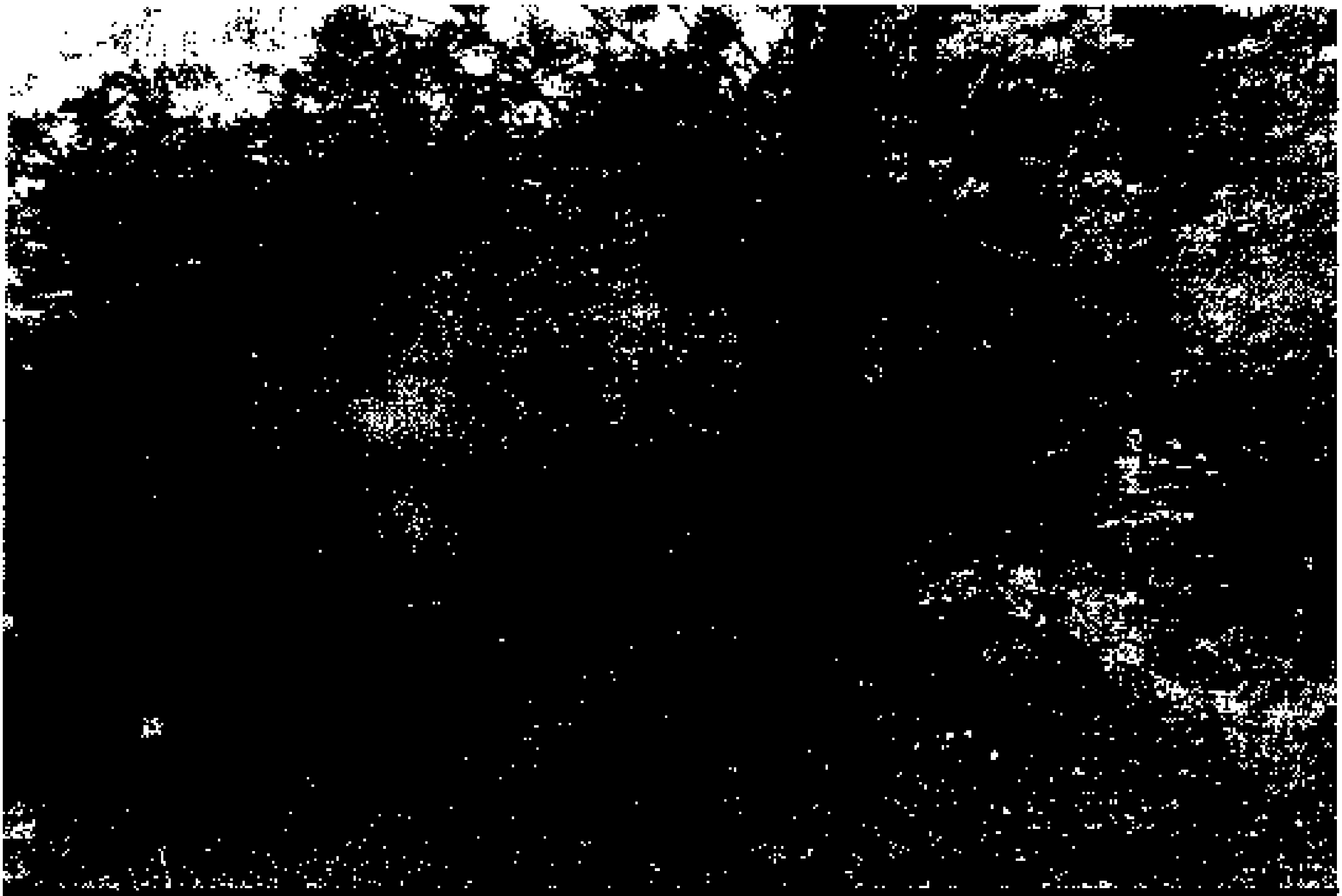

Pagoa

* Fagus sylvatica L. espeziekoa da.

* Mendebaldeko Europa eta Erteuropa osoan dago. Hegoaldean mendietan baino ez dago.
* Gerizpea behar duen zuhaitza da, izaera delikatukoa, eskakizun handikoa.
* Bere sustraien egiturari dagokionez, hasieran ardatz eitekoa da, gero azaleko albo-sustraikera oparoa zabaltzen du.
* Leku egokietan 40 metroraino haz daiteke. Arboladi zarratuan hazten bada, tantai zuzen eta adargabea ematen du.
Zuhaitz bakanak ostera, laster adarkatzen dira eta adarburu arrantzantzeko eta hemisferikoa egiten zaio. Gerizpe ederra ematen du.
* Klima epeleko zuhaitza dogu, ez du nahi izaten ez bero larririk ez lehorterik; bai, ordea, aire hezea eta 800 mm.tatik gorako prezipitazioak, euri horietatik 150 mm. udan nahi izaten ditudelarik. Kalte egiten diota garaiz kanpoko izotzek
* Nahiko moldakorra da, lurraren konposizioari dagokionez; lur fresko, irazkor eta neutroak ditu atsegin, baina ondoen, kare lurretan hazten da. Lur emankorra eskatzen du eta kalte egiten dio lurrak hezetasun handiegia izateak.
* 200 urtera arteko biziraupena du.
gaztetan astiro astiro hazten da, gero bizkortxoago. Bataz beste, urteko eta hektareako 4 metro.
* Berez hazten den lekuetan, hainbat mehazketa uniforme egin behar dira, ebaketak landareei berez ernetzeko aukera emateko moduan. Landaketa bat eginez gero, ostera, arboladi zarratu eta altua irtetzea lortu behar da. Zuhaitz honen baso lanak garestiak direnez, beste espezie lagungarri batzuekin batera egin daiteke landaketa (Douglas izeia, Lazirio pinua, etab.).
* Pago zura oso preziatua da altzarigintzan. Gauza askotarako erabili izan da aspalditik, esate baterako, egurra egiteko eta sukaldeko tresnak egiteko. Desenrroilurako egokiak diren enborrak lortzea komeni zaigu, halako zurak balio handiagoa dauka eta.